

L'aportació de Plàcid Vidal a la literatura del jo

FINA MASDÉU ABRIL *INS Gabriel Ferrater i Soler, Reus*

RESUM: Plàcid Vidal és autor, entre d'altres títols, de tres llibres que s'inscriuen dins el gènere memorialístic i que aporten una interessant informació testimonial sobre el món literari català dels últims anys del segle XIX i de les primeres dècades del segle XX (fins al 1934).

PARAULES CLAU: memorialística, Plàcid Vidal, últims anys del XIX i primeres dècades del XX.

ABSTRACT: Plàcid Vidal is the author of, among other titles, three books belonging to the memoir genre. They provide interesting direct-witness information about the Catalan literary world of the late nineteenth century and the first decades of the twentieth (up to 1934).

KEYWORDS: memoir genre, Plàcid Vidal, late nineteenth century, first decades of the twentieth century.

Plàcid Vidal i Rosich (Alcover, 1881 - Barcelona, 1938) s'endinsa en el món de la literatura a través del Grup Modernista de Reus, l'ideòleg del qual és el seu germà Cosme Vidal (Josep Aladern), que reuneix, a la llibreria-impremta La Regional,¹ aquesta colla de joves lletraferits –de Reus, de la Selva del Camp i d'Alcover– amb qui Plàcid Vidal establirà estrets vincles d'amistat, sobretot amb Hortensi Güell, Joan Puig i Ferrer i Antoni Isern,² i es familiaritzarà amb l'estètica del modernisme regeneracionista i amb la doctrina del catalanisme. En aquest període d'iniciació, l'alcoverenc publica, a més de poemes i alguns textos en prosa breus –la majoria a la premsa local–,³ el monòleg tràgic *L'escala del crim* (1898).⁴

Seguint el germà en la seva trajectòria laboral i professional, el 1899 es trasllada a Barcelona,⁵ on aspira –com altres companys escriptors, que veuen en la gran ciutat la

1. La vida de «La Regional» –al carrer de Jesús núm. 31 de Reus– fou curta: de l'estiu de 1897 a finals de 1898.

2. Els altres membres de la colla –coneguda també com «La Gent del Llamp»– eren Miquel Ventura, Pere Cavallé, Ròmul Salleres, Xavier Gambús i Màrius Ferré. Vegeu Sunyer (1984).

3. *Lo Somatent, Lo Ventall, La Autonomia*, entre d'altres capçaleres.

4. Una peça teatral breu. L'opuscle que la conté informa que fou estrenada a Reus, el 16 d'octubre de 1898.

5. Josep Aladern havia estat cridat per treballar a *La Veu de Catalunya* com a redactor i corrector de proves.

fito per a l'assoliment dels seus ideals— a fer-se un lloc en els cercles literaris de primer rengle i, doncs, a aconseguir la glòria com a artista. El 1904, Plàcid Vidal veu editat el seu primer recull de poemes, *Les grans accions & Les soledats*, al qual seguiran *L'amor artista* (1909) —poema dramàtic— i la primera novel·la, *Les promeses amigues* (1910), amb què enceta la trilogia de Jordi Saura,⁶ alter ego de l'autor. Paral·lelament, continua col·laborant en diaris i revistes, com ara *Germanor*, *Occitània*, *Catalònia*, *El Poble Català*, *Lletres* i *Panteisme*.⁷ Sense deixar de banda la poesia⁸ i la narrativa⁹ —gèneres en els quals no excel·leix—, el 1920, amb les siluetes d'*Els singulars anecdòtics*, opta per la literatura del jo¹⁰ —tot i que reconeix que és un gènere aleshores poc valorat, si més no a Catalunya—, convençut que pot deixar un testimoni valuós de les seves vivències i de les seves coneixences dins l'àmbit cultural. Hi retrata una vintena d'intel·lectuals —la majoria escriptors— amb els quals té una relació d'amistat o de cordialitat, i que, com ell, han lluitat per aconseguir un reconeixement en el món literari i artístic. La favorable recepció del volum l'anima a avançar per aquest camí, i el 1925 en fa una segona edició, ampliada amb vint-i-quatre retrats més. Dins la mateixa línia, el 1934, publica el llibre de memòries *L'assaig de la vida*, que tindrà continuïtat en el volum pòstum *El convencionalisme de la vida* (1972).

6. Els altres títols que conformen la trilogia —caracteritzada per l'autoficció— són *La Cançó dels herois* (1915) i *Infinit* (1917). El motiu d'optar pel criptònim Jordi Saura és que Plàcid Vidal va néixer el 23 d'abril, diada de sant Jordi, i que a la Torre de la Saura, a Alcover, hi havia la impremta del seu germà.

7. A *Germanor* (Barcelona) hi publicà tres poemes, entre 1904 i 1905. A *Occitània* (Barcelona i Tolosa, 1905), dirigida per Josep Aladern i Prósper Estieu, hi va col·laborar amb set poemes i un article cultural. A *Catalònia* (Barcelona, 1906), hi signa tres poemes i cinc articles culturals. El 1906, *El Poble Català* (Barcelona, 1906-1918) va fer-se ressò de l'article «Tornant a lo de l'Íbsen...», signat per Plàcid Vidal, A. Artís Balaguer, A. Isern i J. Puig i Ferrer; uns anys després, el 1913, Vidal hi va publicar un poema i, en dates successives, diversos fragments dels primers capítols de la novel·la *La Cançó dels herois*. La col·laboració a *Lletres* (Girona, 1907) comprèn tres poemes i dos relats. Quant a *Panteisme* (Barcelona, 1911), es tracta d'una revista fundada —i dirigida— per Plàcid Vidal, Josep M. de Sucre, Joaquim Biosca, Francesc Recasens i Ricard Ballester; només en van sortir quatre números.

8. *L'anhel cantaire* (1924).

9. Diverses narracions i novel·les breus: *El noi Aranyó* (1917), *Pluja en el desert* (1917), *El bell i trist exemple* (1919), *La gentil perversa* (1922), *La singular amiga* (1923).

10. Plàcid Vidal utilitza els termes siluetes, memòries íntimes, literatura biogràfica, records... per referir-se a aquells textos que s'aglutinen en l'anomenada literatura del jo —o, també, literatura autobiogràfica, literatura memorialística, egodocuments, segons el corrent crític que se n'ocupa. En les últimes dècades ha proliferat la investigació sobre aquest gènere; en són alguns exemples els monogràfics que la revista *Anthropos* ha dedicat a les memòries i a l'autobiografia (1998, 1991 i 2011), el Simposi Internacional de Literatura Autobiogràfica que convoca la Universitat d'Alacant —la VII edició, i última per ara, l'any 2013— i els estudis de Philippe Lejeune, Josep Murgades, Enric Bou, Llorenç Soldevila, Enric Sullà i Francesc Espinet —vegeu Masdéu (2013). Josep Murgades, que fa per establir-ne les característiques essencials, adverteix que els límits «seran des d'un bon començament força difícils de precisar» i subratlla que, «[en primer lloc], l'autor i el protagonista del llibre són la mateixa persona. [...] l'heroi, que procura abans que res ajustar-se a la versemblança i al fet real i que, [...] sovint, es particularitza excessivament amb una considerable aportació de trets anecdòtics, no típics». (Murgades, 1974: 115). Són trets que es troben, de forma recurrent, en l'obra de Plàcid Vidal. Des de finals del segle XIX, i sobretot a començaments del XX, el gènere va anar sumant adeptes, entre els quals, Francesc Gras i Elies, Pompeu Gener, Antoni Rovira i Virgili, Josep M. Junoy, Eugeni d'Ors, Domènec Guansé, Tomàs Roig i Llop i Josep Pla. Vegeu Masdéu (2013).

El conjunt de la seva obra integra una vintena de títols, entre els quals els que pertanyen al gènere memorialístic són una bona font de consulta per traçar el panorama literari i cultural català dels darrers anys del segle XIX i les primeres dècades del 1900 –fins al 1934. Però per aprofundir en la trajectòria literària i en la biografia de Plàcid Vidal també cal recórrer als seus escrits: ell és qui aporta més informació sobre si mateix, especialment en aquests volums memorialístics, on tot el que hi explica ha estat viscut en primera persona; a més, hi ha força referències a cartes i articles –que sovint reproduïx–, que compensen la circumstància que la major part d’aquests documents originals –les cartes que havia rebut i altres notes manuscrites– siguin irrecuperables: la seva esposa i la seva filla van decidir desfer-se’n després de la mort de l’escriptor, esdevinguda en plena Guerra Civil; el material que es conservà va ser llegat al Centre d’Estudis Alcoverencs.¹¹

Literatura del jo

En l’evolució literària de Plàcid Vidal, des de les primeres temptatives en el gènere memorialístic fins que s’hi dedica de manera gairebé exclusiva, cal assenyalar-hi uns precedents –que l’escriptor potser no va considerar com a tals– entre els anys 1905 i 1906: un article a la revista *Pàtria Nova* –que evoca la coneixença de Güell i Mercader– i tres més a *Catalònia* –dedicats a Giuseppe Parodi, a Anton Isern i a Jaume Pahissa, respectivament; Vidal, a partir de l’experiència d’haver-los tractat, n’aporta uns esbossos de retrat etopeic. El projecte comença a agafar forma el 1911, amb la publicació d’unes siluetes a *Panteisme*;¹² l’escriptor recordaria, més endavant, el comentari que sobre aquesta iniciativa li va fer Francesc Gras i Elias, autor també d’una sèrie de retrats:¹³ «quan li vaig ensenyar l’article amb el qual, jo, inaugurava la secció de biografies *Els singulars anecdòtics*, exclamà: —Molt bé, amic Plàcid. Veig que vostè es proposa fer història dels seus companys intel·lectuals, com jo en faig dels nostres avantpassats i d’alguns contemporanis». (Vidal, 1934: 299). No he localitzat enlloc que el memorialista al·ludeixi a cap tipus de mestratge o d’influència –ni de Gras i Elias ni d’altres autors–¹⁴ en la decisió de dedicar-se al gènere que ens ocupa.

11. Llegat M. Eugènia Vidal i Güell (CEA). Coincidint amb el centenari del naixement del memorialista, el CEA, amb el filòleg Joan Cavallé al capdavant, dedicà un parell de monogràfics a la figura i a l’obra de Plàcid Vidal, publicà alguns dels textos que havia deixat inèdits i en recuperà d’altres que es trobaven en revistes disperses i pràcticament il·localitzables (Cavallé, 1981 i 1984).

12. «[A *Panteisme*] jo vaig començar a obrar la meua idea d’escriure aquesta col·lecció de biografies amb la qualificació d’*Els singulars anecdòtics*» (Vidal, 1925: 91-92).

13. Francesc Gras i Elias (Reus, 1850 - Barcelona, 1912) va escriure –en castellà i en català– novel·les, poesies i estudis diversos; les *Siluetes d’escriptors catalans del segle XIX* van ser publicades entre 1909 i 1913.

14. Els retrats de Plàcid Vidal mostren pocs punts en comú amb les *Siluetes...* de Gras i Elias. Uns altres possibles referents reusencs de Vidal, tot i que ell tampoc no en deixa constància, podrien haver estat

Tot amb tot, sembla que la idea triga a consolidar-se, perquè des de la publicació a *Panteisme* dels tres «singulars anecdòtics» –Alfons Maseras, Joan Puig i Ferrer i Anton Isern– fins a l'edició del primer volum de siluetes, el 1920, transcorren nou anys, en el decurs dels quals no consta que hagués sortit a la llum cap altre retrat escrit per l'alcoverenc, exceptuant el d'Hortensi Güell, que, el 1913, s'inclou en el volum d'homenatge que un grup d'intel·lectuals reusencs dediquen a la memòria d'aquest artista.¹⁵ Si hem de fer cas a l'autor, no s'animà a reprendre el gènere fins al 1919, quan «tot revisant els números de la suspesa revista *Panteisme*, se'm despertà un fort anhel de continuar la col·lecció de siluetes d'*Els singulars anecdòtics*» (Vidal, 1934: 446). En el volumet *El noi Aranyó* –«La Novel·la Nova» (1917)–¹⁶ hi ha un text, «Les anècdotes», en què Vidal explica les seves intencions al respecte: «En la tal secció [de *Panteisme*] tenia el propòsit d'anotar-hi tot lo interessant que jo recordava dels meus companys d'estudiantatge [...].¹⁷ Per dissort, aquella revista no va poder allargar més que fins al quart número, [...] i confesso que em fóra una magna satisfacció poder arribar a completar-la, deixant escrit un llibre de memòries íntimes referents als meus amics i a mi. [...] recordo fets i ocurrencies que relacionar-ho, a més de representar obra típica i pintoresca, per altra part, en son caràcter històric, evidenciaria piament estimables propòsits i afanys de joves lluitadors ja morts o decaiguts, i contribuiria a l'estudi de la psicologia dels triomfants». (Vidal, 1917: [19]).

La publicació d'*Els singulars anecdòtics* palesa, doncs, que Plàcid Vidal havia reprès la redacció dels seus records; ensems, la bona acollida del llibre afavoreix que, del 1921 al 1924, vagi escrivint i publicant noves siluetes –que després engruixiran la segona edició amb el mateix títol (1925)– a la *Revista del Centre de Lectura de Reus*. Malgrat els retrets de què fou objecte per aquesta altra sèrie, Vidal no abandona la literatura del jo i escriu les memòries que s'aplegaran a *L'assaig de la vida* i a *El convencionalisme de la vida*. En definitiva, confegeix una obra viscuda que, cada cop més, es vol desempallegar de la ficció per arrelar en el terreny del testimoniatge,¹⁸ sense abandonar, per això, la condició de literària.

Güell i Mercader –autor d'unes memòries costumistes, *Coses de Reus* (1900; 1965, reedició)– i Antoni de Bofarull i de Brocà –que promovia la recuperació del passat a *Costums que es perden i records que fugen* (*Reus de 1820 a 1840*) (1880; 1982, facsímil).

15. *Tribut d'homenatge a la memòria de l'artista Hortensi Güell*. Segons confessa Vidal, «al tercer número de *Panteisme* [...] ja anunciava la [silueta] d'Hortensi Güell, però encara no la tenia escrita. Ja feia dies que jo no reposava ni un moment [...] i caigui malalt» (Vidal, 1934: 304).

16. «La Novel·la Nova» (1917-1919 i 1923) –com després «La Novel·la d'Ara» (1923-1927)– era una col·lecció dedicada a les novel·les breus.

17. La paraula «estudiantatge» no consta a *DIEC* ni a *DCVB*, i Coromines tampoc no la recull. L'escriptor d'Alcover, en alguna ocasió, emprà paraules que, si no són localismes, són fruit de la seva invenció.

18. En aquestes obres, Vidal recorre a la intertextualitat: reproduceix, de forma total o fragmentada, però amb precisió, cartes i articles relacionats amb la seva obra. La inclusió d'aquest material és el testimoni objectiu en què l'escriptor recolza les seves observacions i amb el qual justifica la seva actitud en el tracte amb els altres.

Quant als motius d'haver optat per la memorialística, l'escriptor observa a la primera edició d'*Els singulars anecdòtics*: «La nostra literatura està mancada d'obres biogràfiques [...]. Jo no vull ésser un de tants escriptors que juguen el seu paper en l'espectacle de la vida sense preocupar-se de deixar esment dels seus records personals en comunió amb els companys d'idealitat» (Vidal, 1920: 153);¹⁹ i, a la segona: «En les obres biogràfiques no sols és necessari parlar dels homes extraordinaris que resten, sinó també dels interessants que se'n van, fins d'aquells destinats a perdre's i que no ha de conservar-se d'ells més que un petit record de la seva obra o una ressenya de la seva vida com a treball literari» (Vidal, 1925: 277).

Els singulars anecdòtics (1920 i 1925)

Decidit Vidal a recuperar les siluetes, i partint del supòsit que només en tenia redactades quatre, cal concloure que devia escriure sense aturador per tal de tenir enllestides en poc temps les altres que conformen el llibre. Per sufragar-ne l'edició, ell i alguns dels seus amics havien buscat col·laboracions econòmiques entre els mateixos biografiats i entre els possibles interessats en general.²⁰ El llibre va ser un èxit: es va exhaurir en pocs mesos.

La gènesi i les característiques d'*Els singulars anecdòtics* les explica Plàcid Vidal en el mateix llibre (Vidal, 1920: 147-153) i en altres obres seves, com ara *La singular amiga* (Vidal, 1923: 61), *L'assaig de la vida*²¹ i *El convencionalisme de la vida* (Vidal, 1972: 142). El memorialista justifica per què hi ha els noms que hi ha –vint-i-un retrats,²² a més de dos capítols autobiogràfics²³ i per què alguns dels que haurien de ser-hi no hi són, en una clara mostra de la seva voluntat de ser sincer –concepte emprat de ben segur en qualitat de *captatio benevolentiae*–: «Com és de comprendre, hi ha

19. Aquest paràgraf se suprimeix a l'edició de 1925.

20. «Josep Martorell i Òdena anava apuntant-me noms de reusencs coneguts nostres que esperaven adquirir aquella obra meua» (Vidal, 1934: 449).

21. «Jo, durant l'any 1919, havia escrit [...] una narració de caràcter autobiogràfic, *La singular amiga*. Tot revisant els números de la suspesa revista *Panteisme* se'm despertà un fort anhel de continuar la col·lecció de siluetes d'*Els singulars anecdòtics*. [...] ja tenia feta la d'Hortensi Güell i vaig pensar, també, en aquells altres malaaurats que es digueren Francesc Llach i Xavier Dachs, i fins em va plaure recordar-hi Narcís Gili i Gay [...]. Se'm va ocórrer fixar l'època dels meus singulars anecdòtics començant dels darrers anys del segle dinou fins a la Setmana Tràgica, i només em semblava bé incloure-hi els companys de la meua edat, poc més o menys, figurant-hi, per excepció d'intim homeatge, Hortensi Güell. El meu germà ja s'hi pressentia en tot el llibre. [...] vaig encapçalar-lo amb uns versos de fantasia, cantant les paradoxes de la meua vida, a tall d'autobiografia lírica» (Vidal, 1934: 446).

22. Per aquest ordre: Hortensi Güell, Anton Isern, Joan Puig i Ferrer, Alfons Maseras, Joaquim Biosca, Pere Prat Gaballí, «D'una vegada que vaig veure mossèn Jacint Verdaguera», Narcís Gili Gay, Francesc Llach, Xavier Viura, Joan Oller i Rabassa, Pompeu Crehuet, Josep Maria de Sucre, Isidre Nonell, Xavier Dachs, Ramon Tor, Dídac Ruiz, Jaume Pahissa Jo, Avel·lí Artís, Josep Farran i Mayoral i Ramon Vinyes.

23. Que són els primers: el poema «Autobiografia» i «El meu camí de Barcelona» (Vidal, 1920: [7]-12).

molts sacerdots de l'ideal²⁴ que entren de ple en els límits del temps senyalat des de l'any 1898 fins al 1909, dels quals individus se'n referirien coses interessantíssimes, i a mi no m'ha estat permès incloure'ls en la meua col·lecció, per causa de no poder jo certificar els fets, mancant-me haver tractat els seus autors personalment en l'ocasió deguda» (Vidal: 1920, 147). Així, cal interpretar que, si no havia tractat prou un personatge per conèixer-lo amb una certa fiabilitat, no en feia el retrat; i, per aquesta mateixa raó, es justifica que l'extensió de les siluetes variï segons qui n'és objecte, en funció de l'amistat i de les vivències compartides amb l'autor; per exemple, la d'Hortensi Güell ocupa nou pàgines (Vidal, 1925: 15-23), en canvi, la de Narcís Gili Gay només dues (Vidal, 1925: 63-64). Tot amb tot, és obvi que l'escriptor no amaga l'admiració per algun dels personatges retratats –com és el cas de Güell.

Els records que desgrana en aquestes siluetes –en què sol entremesclar la prosopografia i l'etopeia²⁵ comencen en el moment que es produeix la coneixença del biografat, i continuen amb el tracte que mantenen, amb els neguits i les il·lusions que comparteixen; a més, sol haver-hi una reflexió personal, un judici de valor, al voltant de la importància de l'amistat o del fet creatiu i del ressò que aquest té en els altres: en el retrat que dedica a Alfons Maseras, l'alcoverenc es mostra convençut que «encara tots ens podríem abraçar tal com ens abraçarem nosaltres dos en conèixer-nos; perquè tots els panteistes o religiosos en l'ideal de l'art i la vida venim a ésser uns» (Vidal, 1925: 45); i, en la de Xavier Viura, manifesta que «jo sempre he considerat el poeta en la grandesa que sols sabem apreuar els qui jutgem sincerament i lliures de preocupacions» (Vidal, 1925: 72).

Hi són freqüents, per tant, les referències a l'ideal i al compromís intel·lectual i cultural, tant dels biografats com del mateix autor; en parlar dels altres, Plàcid Vidal parla d'ell: la silueta sempre es construeix a partir de la relació del personatge amb l'autor, i aquest, quan ho considera adient, no s'està ni de manifestar les seves opinions –«abans de marxar del banquet de la vida alçaré la copa a major glòria d'aquells qui, havent-me abraçat o rendit la mà, siguin els destinats a sobreviure, resignant-me pensant que a la tomba no s'hi deu sentir el fred ni l'oblit» (Vidal, 1925: 23)– ni d'explicar aspectes personals –«el primer dia que jo entrava a treballar a l'Audiència plo-

24. «Xavier Viura tenia la Poesia com un sacerdot, i es guardava en tot de mancar a la seva llei, i ni podia sofrir en cap acte o ocasió de l'existència que els altres la profanessin o que els seus companys poguessin oblidar-se'n» (Vidal, 1925: 70). «El vell Jaume Pahissa [...] us explica satisfactòriament els detalls íntims d'aquells sacerdots de l'ideal [...]». (Vidal, 1925: 115). Sobre aquest concepte, vegeu Masdéu (2015).

25. «Josep Farran i Mayoral devia comptar uns vint-i-quatre anys, però amb la seva figura refeta i portant llavors barba crescuda, semblava tenir molta més edat. Pel seu caràcter de jove instruït i apassionat en les seves idees, sempre estava propens a discutir, imposant tendències» (Vidal, 1925: 134). Xavier Dachs «era geperut, i, enmig d'uns joves alts i ben plantats, [...] el designat ostentava la seva figura estrafeta i de constitució delicada. Però els ideals de Xavier Dachs sobrepujaven tots aquells artistes que el rodejaven, els quals se podia considerar com a deixebles seus, perquè tots ells el tenien com a mestre en l'aspiració. [...] era un veritable esperit aristòcrata» (Vidal, 1925: 99-100).

via» (Vidal, 1925: 92), «també vaig plorar jo [...], en saber la nova de la seva mort [d'Isidre Nonell]» (Vidal, 1925: 97). Aquest valor testimonial d'*Els singulars...* es ratifica, a més, perquè el llibre és una bona font per obtenir dades sobre Josep Aladern,²⁶ el qual, sense adquirir protagonisme, és esmentat ara i adés: «nosaltres ens havíem trobat obligats a plegar *Occitània*» (Vidal, 1925: 109), «el cas del meu germà, que [... en] constar com a Josep Aladern en el negoci industrial de la nostra impremta, d'haver alguns pensat que nosaltres dos érem germanastres, i ells d'estranyar-se quan el cridàvem pel nom de Cosme» (Vidal, 1925: 82).

L'espai temporal hi queda ben acotat: «els límits del temps senyalat des de l'any 1898 fins al 1909» (Vidal, 1920: 147); onze anys a cavall entre el final del segle XIX i els primers anys del segle XX. El 1898 té una explicació concreta: l'autor coneix, a La Regional de Reus, i quan encara no havia complert disset anys, els qui seran els seus companys de periple literari i vital; el maig de 1899, aprofitant que el seu germà es trasllada a viure a Barcelona, se n'hi va amb ell: Plàcid Vidal continuarà la relació amb la majoria dels companys reusencs –alguns dels quals també acabaran instal·lant-se a la capital– i farà noves coneixences; es percep, doncs, una línia cronològica en l'ordre de les siluetes, en l'última de les quals, dedicada a Ramon Vinyes, diu el memorialista: «Aquest va ésser el qui vaig conèixer darrerament dels de la meva colla, i, per lo tant, deu constituir el darrer de la sèrie. [...] Això era l'any 1908, i en el següent, el company Antoni Calderer Morales [...] va proposar-nos fundar una biblioteca per a publicar les nostres obres per subscripció» (Vidal, 1925: 140). El 1909 ve marcat pels avalots de «la nostra designada Setmana Tràgica» (Vidal, 1925: 147), però sobretot i en termes personals, per una definitiva presa de consciència que «a Catalunya, l'escriptor no en té prou amb el treball de la creació de l'obra, sinó que després deu lluitar amb la dificultat de poder editar-la» (Vidal, 1925: 140). Plàcid Vidal ens presenta una etapa crucial de la seva vida: aquella en què la literatura se li revela com a vocació única i absoluta, però no exempta de dificultats i d'adversitats.

En la carta a Josep M. de Sucre, datada a Barcelona el 28-III-1925,²⁷ l'escriptor es manifesta entusiasmat perquè la segona edició d'*Els singulars anecdòtics* ja està en procés, i lloa els mèrits del gènere literari a què correspon: «a casa l'Horta estan acabant de compondre la segona edició d'*Els Singulars Anecdòtics*, junt amb una segona sèrie. Serà un llibre d'unes tres-centes pàgines, estimulador, únic, en son gènere, en la nostra literatura, tan faltada de sentit biogràfic, i tan apassionada i insincera». És remarcable que consideri el volum «únic, en son gènere, en la nostra literatura», la qual cosa dóna a entendre que Vidal estava convençut de la seva vàlua;

26. Tot i que la informació sobre Aladern és molt més àmplia a *L'assaig de la vida*, on, abans de l'índex onomàstic, llegim: «En aquest llibre de la biografia de Plàcid Vidal i el seu germà [...]» (Vidal, 1934: 501).

27. Fons Ramon Borràs (Biblioteca de Catalunya).

i encara ho és més si tenim en compte el que, després, escrivia a *El convencionalisme de la vida*, tot demostrant que sempre tingué present l'evolució de la literatura del jo: «Quan va sortir a llum la primera sèrie hi va haver un comentarista [...] que va disposar-se a parlar de mi començant dient que a Catalunya no era tan abundant la literatura biogràfica perquè es pogués prescindir de considerar la importància del meu llibre.²⁸ [...] Des de l'any 1920 al 1925, només en aquell espai de temps, a la nostra terra s'havia avançat qui-sap-lo en la publicació del més personal i responsable dels gèneres literaris» (Vidal, 1972: 134).

La segona sèrie conté les siluetes de la primera edició i n'incorpora vint-i-quatre més. La recepció del llibre no fou ni de bon tros tan favorable com ho havia estat la de cinc anys enrere i, a més, va comportar un seguit de crítiques contràries, tant perquè alguns dels retratats consideraven que no era el moment adient per evocar determinades actituds de joventut com per la prosa carregada de gerundis en què solia incórrer l'escriptor alcoverenc. Així, Domènec Guansé li dedicà aquest comentari: «Plàcid Vidal ha publicat un segon volum –dens i nodrit– d'*Els singulars anecdòtics*. El propòsit –no del tot reeixit– de fer reviure en les pàgines d'un llibre idees i anècdotes dels nostres artistes i escriptors no mereix altra cosa sinó lloances. I hi ha alguna pàgina ben interessant [...]. Però té poca ponderació en la tria de les anècdotes i dels homes. Tanmateix el pitjor és la prosa emprada, gens exemplar, sobretot, per ésser teixida a base de gerundis» (Guansé, 1925: 617-618). També A. R. V. –Antoni Rovira i Virgili– qüestionà la qualitat d'*Els singulars anecdòtics* i, especialment, la traça de Plàcid Vidal com a escriptor: «no creiem [...] que les qualitats de sinceritat i honradesa d'aquest autor justifiquin normalment el to infantil d'ingenuïtat que manifesta tot al llarg dels seus llibres. Les obres en prosa de Plàcid Vidal ens semblen una mica menys de mitjanes». (A. R. V., 1926: 234). Tanmateix, Vidal, tenaç i tossut, continuà redactant els seus records.

L'assaig de la vida (1934)

Sembla que Plàcid Vidal va invertir set anys en la redacció de *L'assaig de la vida*, concretament de 1924 a 1931. Ho explica en diverses ocasions, com ara en una carta a Jaume Aiguader i Miró reproduïda a *El convencionalisme de la vida*: «he passat set anys, dia per dia, consagrant els meus anhels a construir-la!» (Vidal, 1984: 23). I, en sengles postals a Ferran Canyameres, datades el setembre i l'octubre de 1931,²⁹ respectivament, li diu que aleshores ja havia començat a escriure el segon llibre de memòries, *El convencionalisme de la vida*.

28. És possible que Vidal es refereixi a l'article que A. Fuster Valldeperes li dedica el 10-VI-1920 en el periòdic reusenc *Foment* (p. 3).

29. Fons Ramon Borràs (BC).

Però Vidal no trobava qui se'n fes càrrec, de l'edició. Quan entén que no pot confiar en Puig i Ferrer, que li havia insinuat que li publicaria les memòries, visita diverses cases editorials començant per aquelles on té coneixences;³⁰ debades. Confessa que «jo frisava per poder publicar aquell llibre de memòries dins del terme de l'any del centenari de la Renaixença catalana» (Vidal, 1972: 311), i decideix proposar-ho a Joan Estelrich, el qual, tot i que es va fer pregar, al final va accedir-hi,³¹ en bona part gràcies a la intercessió d'Octavi Saltor: «[Saltor] sempre havia estat un ferm estimulador dels meus propòsits literaris, i el jove crític va conjurar-se assegurant que ell faria editar el meu llibre a Joan Estelrich» (Vidal, 1972: 312).

El 23 d'abril de 1934, «el dia que feia cinquanta-tres anys de la meua naixença va sortir a llum, oficialment, *L'assaig de la vida*» (Vidal, 1972: 329). Ja en el primer paràgraf, l'autor deixa clara la voluntat que el guia en aquesta obra autobiogràfica: «Jo, ara, en anar a escriure el meu assaig de la vida, trobant-me perillat en una època malejada per la passió i plena de confusions, desitjo que durant el curs d'aquesta narració personal no em manqui mai la serenitat, perquè sols ella em pot fer triomfar en l'empresa» (Vidal, 1934: 9).

L'assaig de la vida es divideix en tres parts:³² la primera, de setanta capítols, s'inicia parlant dels orígens familiars de l'autor –el qual adquireix protagonisme a partir del tercer capítol–, continua amb l'amistat que estableix amb els joves que freqüenten la llibreria reusenca d'Aladern, i acaba el desembre de 1900, poc després d'instal·lar-se a Barcelona; la segona, de seixanta-un capítols, abasta del 1901 al 1910³³ –són moments de neguit per assolir la glòria com a artista, però també per la

30. En primer lloc, la casa Altès, al capdavant de la qual estava Josep Maria López-Picó; després, l'editorial Barcino –Josep Maria Batista i Roca, que es relacionava amb Eduard Toda, n'era accionista–, Catalònia, Joventut, La Políglota... Ningú no s'hi volia implicar, excepte el seu nebot Pompeu, el qual «es comprometia a fer una edició senzilla del meu llibre per tres mil pessetes, i li semblava que, treballant molt [...], podria enllestir-la per allà a finals d'aquell any» (Vidal, 1972: 310).

31. Aleshores, Estelrich, «fora de la direcció de la Fundació Bernat Metge, ja no formava part de cap empresa editorial catalana. No obstant, tractant-se d'un llibre de memòries, va prometre ajudar-me». (Vidal, 1972: 311).

32. A «Plàcid Vidal assaja la vida», Josep M. Girona i Compte fa una interessant ressenya d'aquesta obra tot incidint en la relació entre el memorialista i Puig i Ferrer: «cada part explica l'evolució de les persones, els poetes i els escriptors que envolten el nostre Plàcid, amb els canvis que signifiquen les diverses decoracions de fons, que no especifica l'autor però que es deixen entreveure. Els personatges de *L'assaig de la vida* no tan sols no són aliens als esdeveniments històrics i polítics que succeeixen al seu entorn, sinó que en participen. [...] em sembla interessant de ressenyar el paral·lelisme que s'observa entre l'amistat del selvatà [Puig i Ferrer] i Plàcid i els capítols que configuren *L'assaig de la vida*. Aquesta obra és com un termòmetre que medeix la interrelació entre ambdós personatges. A la primera part de l'obra es produeix la trobada, a la segona l'amistat puja fins als cims més elevats i a la darrera, la diferent sort dels dos escriptors [...] fa que, lluny de trencar el lligam que els uneix, tinguin una mena de recel i reserva mutus, a vegades molt forts» (Girona i Compte, 1981: 10).

33. Girona i Compte opina que l'any, 1910, és significatiu, ja que serveix el memorialista per cloure la segona part i encetar la tercera: «1910 és l'any en què es trenca per tots els cantons "Solidaritat Catalana", una coalició de partits catalans que intentava defensar el naixent nacionalisme de Catalunya; un any després mor Joan Maragall i els escriptors catalans queden orfes, tant espiritual-

inestabilitat econòmica. I la tercera, amb setanta-sis capítols, comprèn des del 1910 –l'escriptor comença a tocar de peus a terra, li costa trobar una bona ocupació i s'adona que les seves il·lusions, tant en el terreny literari com en l'amorós, no són de fàcil abast– fins a unes setmanes després del casament amb Amèlia Güell, que se celebrà a Reus el gener de 1921.

Els noms que passen per les pàgines de *L'assaig de la vida* arriben ben bé al mig miler. No tots, és clar, corresponen a personatges amb qui l'autor es relacionà, però són molts els qui consten com a amics i, encara més, els qui consten com a coneguts. Plàcid Vidal els va fent desfilar, ara l'un, ara l'altre, de vegades un bon nombre alhora –en una tertúlia, en una reunió–, i en reproduceix petites converses, comentaris que l'han satisfet i opinions que li han desagradat, en detalla gestos i expressions –sovint amb minuciositat–, o n'omet matisos que prefereix deixar de banda. I intenta aportar alguna dada que els contextualitzi per tal que la memòria –subjectiva i manipulable, malgrat la pretesa voluntat de reproduir-la amb fidelitat– tingui el valor testimonial que el gènere reclama, la qual cosa no significa, ni implica, que tot els records que l'escriptor evoca no tinguin ni un bri de ficció, perquè des del moment que decideix qui parla i com en parla, ja ha fet una opció personal i l'ha passat pel sedàs de la pròpia perspectiva, per oferir-ne una imatge o bé favorable o bé adversa. Tot plegat, a través d'una veu narrativa, prou fluida, que alterna la relació de fets –tot inserint-hi diàlegs, en estil directe i indirecte– amb la reflexió i amb la descripció.

Quant a la recepció i la difusió de l'obra, el material documentat és força abundant: en parlen Joan Oller i Rabassa, Ramon Vinyes, Rafael Tasis, Manuel Valldeperes, Octavi Saltor, Manuel de Montoliu³⁴ i, entre molts d'altres articulistes, Miguel de Unamuno. L'intel·lectual espanyol, en una carta enviada des de Salamanca (25-V-1934), explica a Pere Coromines:³⁵ «Estoy leyendo *L'assaig de la vida* de Plàcid Vidal. Y ¡qué de cosas me sugiere! Recuerdo mi visita a esa Barcelona en octubre de 1906, y el aplec de la protesta y la poesía que me inspiró aquel acto» (Coromines, 1975: 141-142).

ment com econòmica. [...] Plàcid i els seus companys passen per veritables dificultats econòmiques, no tenen cap feina segura i les seves vel·leïtats literàries no es veuen recompensades» (Girona i Compte, 1981: 13).

34. J. OLLER i RABASSA, «*L'assaig de la vida*, per Plàcid Vidal», *La Publicitat* (22-IV-1934), p. 10; R. VINYES, «Plàcid Vidal», *L'Esquella de la Torratxa* (27-IV-1934), p. 290; R. TASIS, «Autobiografia i anècdota. *L'assaig de la vida*, per Plàcid Vidal», *Mirador*, núm. 275 (10-V-1934), p. 6; M. VALLDEPERES, «Llibres i Revistes», *Diari de Vic* (16-V-1934), p. 1; O. SALTOR, «Plàcid Vidal. *L'assaig de la vida*», *La Veu de Catalunya* (8-VII-1934), p. 7; M. de MONTOLIU, «Breviari crític: Un llibre de memòries», *La Veu de Catalunya* (20-VII-1934), p. 8.

35. Coromines la reproduceix al tercer volum dels seus *Diaris i records. III: La República i la Guerra civil* (1975). Unamuno torna a parlar de *L'assaig de la vida* en un article datat el 31-V-1934, publicat al diari madrileny *Ahora*, amb el títol «Renovación (Respuesta a un pésame)» –Miguel de Unamuno, *OC VIII* (1970).

El 26-V-1934, hom podia llegir a la primera plana de *Clarisme* una entrevista de Mercè Rodoreda³⁶ al memorialista. Rodoreda els presenta, autor i llibre, amb aquestes paraules elogioses: «Plàcid Vidal i *L'assaig de la vida*, conjuntament, formen un tema molt interessant a tractar. Plàcid Vidal ha lliurat a Catalunya un llibre dens, atapeït de lletra menuda, per les pàgines del qual desfila mitja humanitat d'escriptors i literats catalans [...]. *L'assaig de la vida* és, per al jovent d'avui que s'interessa per la gent de ploma a la mà, un document vivíssim i interessant en alt grau» (Rodoreda, 1934: 1).

L'allau d'escrits que generà l'aparició de *L'assaig de la vida* xoca amb el silenci que, des de finals de la guerra, envoltà Plàcid Vidal i la seva obra; silenci que es perllongà quasi una trentena d'anys.³⁷ Un dels primers a recuperar el record de l'alcoverenc fou Rafael Tasis, el qual es pregunta, en una mena de prolepsis: «¿Qui sap si, anys a venir, hom redescobrirà *L'assaig de la vida* i, prescindint de la real existència dels homes que hi són retratats, hom hi trobarà una evocació ben suggestiva del que fou la fauna literària catalana en el primer quart de segle! [sic; deliberat?]]» (Tasis, 1965: 34). Després, col·laborant amb la revaloració de l'autor que Joan Cavallé impulsa des del Centre d'Estudis Alcoverencs, Josep M. Girona i Compte subratlla que «el paper primordial de Plàcid Vidal a *L'assaig de la vida* és el de ser testimoni d'excepció d'uns fets i d'una realitat que ell palpava com ningú. [...] utilitza les tècniques periodístiques amb bastant d'encert. És fred i calculador [...]; és crític amb ell mateix i amb els altres, tot i que li costa un xic d'acceptar les crítiques» (Girona i Compte, 1981: 13).

El convencionalisme de la vida (1972 i 1984)

Amb les postals enviades a Ferran Canyameres la tardor de 1931 –ja esmentades– i amb la carta a Tomàs Roig i Llop datada el 9-V-1935,³⁸ queda gairebé confirmat que, tot just ha enllestit *L'assaig de la vida*, el 1931, Plàcid Vidal continua amb la redacció del que serà el segon llibre de memòries, *El convencionalisme de la vida*. Per contra, és imprecisa la data de finalització.³⁹ La hipòtesi més vàlida és que, en el moment de

36. «Parlant amb Plàcid Vidal», *Clarisme* (26-V-1934). Teresa Muñoz Lloret va publicar, en edició crítica, les entrevistes fetes –entre 1933 i 1934– per Rodoreda, que hi deia: «Els personatges han estat triats a partir, lògicament, d'algun tema o notícia d'actualitat [...] Plàcid Vidal, controvertit autor dels *Singulars anecdòtics*, acaba de publicar el també controvertit volum de memòries *L'assaig de la vida* que dona una gran quantitat d'informació d'uns anys determinats del món cultural català» (Muñoz Lloret, 1992-1993: 498-499).

37. Vegeu Masdéu (tesi doctoral, UB, 2016); hi ha un apartat específic sobre la «Recepció de l'obra literària de Plàcid Vidal després de la seva mort i fins a l'actualitat».

38. «vaig escrivint el segon llibre de *L'assaig de la vida*. Hi tinc una feïnada enorme i compto amb molt pocs al·licients», Fons Tomàs Roig i Llop (Arxiu Nacional de Catalunya).

39. Segons consta al final del llibre, Plàcid Vidal l'hauria enllestit el 1934 (Vidal, 1972: 333), si bé amb les dades de què disposem cal entendre que aquesta data no respon a la realitat –possiblement la van posar els editors.

morir, encara continuava escrivint-les, cosa que estaria justificada per la manera com acaben: amb una carta de Jaume Aiguader i Miró i sense l'habitual comentari subsegüent de l'autor (Vidal, 1984: 25); res a veure amb el paràgraf que clou *L'assaig de la vida* (Vidal, 1934: 500). El testimoni de Maria-Eugènia Vidal fa vàlida aquesta interpretació, ja que explica que quan el seu pare va traspasar estava escrivint «la segona part de les seves memòries, que deixaria inacabades» (Vidal Güell, 1978: 11).

Sigui com sigui, la mort del memorialista i, també, la implantació de la dictadura van obstaculitzar, durant força temps, qualsevol possibilitat que l'obra sortís a la llum; altrament, això no significa que tothom se n'hagués oblidat, perquè, a mitjan dècada de 1960, Rafael Tasis en fa aquest comentari: «Al segon volum, que ha restat inèdit –i que no és fàcil, a mesura que passi el temps, que trobi un editor prou arriscat per publicar-lo– feia constar totes les desatencions reals o imaginàries de què era víctima [...]. Tanmateix, la lectura d'aquest copiós manuscrit donaria, segurament, moltes sorpreses, no pas totes agradables, com va donar-les a la major part dels personatges que intervenien a *L'assaig de la vida*» (Tasis, 1965: 33).

Pocs anys després, el 1969, Josep Iglésies i Fort escriu, per a la *Revista del Centre de Lectura de Reus*, l'article «La part inèdita de les memòries de Plàcid Vidal», on en reivindica la publicació tot al·legant que, «ensems que constituiria un servei a les nostres lletres, representaria l'homenatge que el seu autor més hauria apreciat» (Iglésies, 1969: 724).

Quan *El convencionalisme de la vida* fou publicat, el 1972, gràcies a la implicació del mateix Josep Iglésies i d'Eufemià Fort i Cogul –al CEA hi ha un escrit mecanografiat de la filla de Plàcid Vidal deixant-ne constància–,⁴⁰ no havia acabat, però, la seva peripècia editorial: les memòries van sortir censurades i escurçades. M. Eugènia Vidal explica que quan Ferran Canyameres li va suggerir –en algun moment de la dècada de 1950– que fes còpia del material inèdit del seu pare, «vaig treure els paràgrafs que no haurien passat amb la censura de l'Antic Règim, i l'any 71 ens va venir a veure Josep Iglésies amb la bona notícia que la fundació Casajuana pensava editar-ho. [...]. La feina va ser corregir-ho tot, i l'any 72 ja apareixia el volum sense aquesta petita part que va quedar amagada. En tot cas, ara s'ha trobat, i podran ser publicats pel *Bulletí del CEA*» (Cavallé, Girona, Sunyer, 1981: 6).

Joan Cavallé apunta que «donades les circumstàncies polítiques, [...] hom considerà oportú de manllevar-li alguns fragments. Els autors de la subtil supressió temien l'acció destrallera de la censura oficial. I passaren tinta blanca per sobre de passatges compromesos [...]. L'autoria de les modificacions sembla confusa. La filla de l'autor, Maria Eugènia Vidal, dipositària del llibre, recorda haver-hi participat, juntament amb Josep Iglésies, prologuista de l'obra, però no ha pogut assegurar-nos si el grup editor

40. Llegat M. Eugènia Vidal (CEA).

hi tingué res a veure» (Cavallé, 1984: 5). Aquestes observacions de Cavallé vénen a tomb perquè, l'any 1984 –coincidint amb el cinquantè aniversari de la publicació de *L'assaig de la vida*–, el CEA va dedicar un monogràfic a Plàcid Vidal, en el qual es recuperaven els fragments inèdits⁴¹ d'*El convencionalisme de la vida*. Així, tenint en compte que l'edició de 1984 –que tingué escàs ressò més enllà de la circumscripció del Camp de Tarragona– no fa més que complementar la de 1972, n'unifiquem les referències, tot interpretant la intenció de Plàcid Vidal que constituïssin un cos únic.

Ja en el títol, de connotacions iròniques, l'autor posa en evidència el comportament de la societat i, més en concret, del sector intel·lectual i cultural –sector envers el qual havia anat acumulant un progressiu ressentiment pel fet de sentir-se'n marginat; com si, després d'«assajar la vida», hagués constatat que aquesta és plena de convencionalismes, Vidal presenta en les pàgines d'aquestes memòries personatges que delaten la hipocresia en les relacions humanes i la prevalença dels interessos particulars, però, també, en lògica compensació, gent que actua amb sinceritat i altruisme:⁴² «Crònica meva, dels meus comportaments no n'has de ser responsable tu, sinó jo! [...] Me'n vaig cap a la fossa, no puc evitar-ho; però tot llegant els meus records de l'assaig o el convencionalisme de la vida, fent història dels meus tractes amb la societat (història que, a desgrat de tots els seus possibles defectes i de tots els entrebancs que trobi, ha d'avançar més enllà del meu cadàver)» (Vidal, 1972: 126-127).

El convencionalisme de la vida reprèn el moment en què es clou el volum anterior: Plàcid Vidal i Amèlia Güell, convidats per Eduard Toda –cosí d'Amèlia–, s'hostatgen un parell de dies a Escornalbou (Vidal, 1934: 496-500); el primer capítol comença explicant que «havíem tornat, amb la meva muller, de la nostra anada al castell d'Escornalbou i definitivament ens quedàvem a viure a Reus, vora de la nostra mare, revifant tot un món de records en aquella petita casa del Passeig de Mata» (Vidal, 1972: 15). L'alcoverenc ens situa, doncs, a principis de l'any 1921 i va desgranant els records fins a la publicació de *L'assaig de la vida*, l'any 1934; concretament, fins poc després de l'homenatge que li oferiren per aquest llibre. L'edició de 1972 s'acaba el mateix dia de sant Jordi, quan el llibre surt a la venda, amb una conversa entre l'autor i Domènec Guansé (Vidal, 1972: 333). L'edició de 1984 continua aquesta conversa i finalitza amb una carta de Jaume Aiguader i Miró (Vidal, 1984: 25).

41. Sota l'epígraf «L'assaig inacabat», el *Butlletí del CEA* aporta les dades següents: «L'original mecanoscrit consta de 794 quartilles en tinta lila. Els responsables de l'edició [de 1972] hi feren 16 alteracions que van del simple canvi d'una paraula a la supressió d'una plana. Es tracta, en general, de referències polítiques que proclamen una tendència republicana i catalanista [...] i que] constitueixen el més clar autoretrat ideològic de P. Vidal [...]. Les supressions, però, no foren l'única mancança del llibre editat. Incomprendiblement, les trenta-sis darreres quartilles no veieren la llum» (CEA, 1984: 4).

42. La llista de noms és tant o més llarga que la de *L'assaig de la vida*. Els editors, a més de l'índex onomàstic, n'ofereixen un de toponímic i un altre d'obres i publicacions, cosa que en facilita la consulta en el vessant documental.

Els primers anys evocats transcorren a Reus, i després ja és Barcelona l'escenari principal. A la capital del Baix Camp, Vidal experimenta la decepció d'adonar-se que té el suport que els joves companys reusencs li havien promès –o que ell esperava rebre– i, a poc a poc, va assumint que el millor que pot fer és anar-se'n d'aquesta ciutat on no té cap mena de futur –ni laboral ni literari–, si bé no serà fins a principis de 1924 quan tindrà l'oportunitat d'instal·lar-se de nou a Barcelona, amb la dona i la filla.

Tot i que la tècnica discursiva és la mateixa que a *L'assaig de la vida*, hi ha un aspecte que aquí pren relleu: quan es refereix a si mateix, recorre a la tercera persona amb més freqüència que abans –«el modern autor d'*Els singulars anecdòtics*» (Vidal, 1972: 133), «el vell escriptor» (Vidal, 1972: 133), «l'autor» (Vidal, 1972: 157), «l'historiador» (Vidal, 1972: 224). També cal subratllar que els records són vius i plens de detalls; Vidal ha adquirit fluïdesa expressiva i el discurs avança amb contundència –i, de vegades, amb una subtil picardia;⁴³ sens dubte, a més de l'experiència estrictament literària, el fet que el temps que evoca li sigui més proper ajuda en aquest resultat.

Intel·lectuals com Octavi Saltor, Joaquim Ventalló, Guillem-Jordi Graells o Ricard Vinyes⁴⁴ es fan ressò a la premsa d'aquesta edició pòstuma i coincideixen a destacar-ne el valor testimonial, que sumen al dels altres llibres memorialístics de Plàcid Vidal, tot començant a rescatar autor i obra de l'oblit de tants anys.

A tall de síntesi

El mèrit de les obres memorialístiques de Plàcid Vidal és palès en el contingut, intrínsecament testimonial, però també ho és en el vessant literari. Tasis diu que Vidal s'inventava el que no recordava: «era sincer, potser massa i tot, però allò que no sabia s'ho imaginava» (Tasis, 1965: 32). Si això és cert, no fa més que reflectir dues característiques del gènere que ens ocupa: l'ús de la ficció i l'ús de la subjectivitat en els fets evocats.

Hi ha una altra consideració al respecte: aquests llibres responen al moment en què han estat redactats. Els dos volums d'*Els singulars anecdòtics* (1920 i 1925), en què Vidal retrata els altres –i aquesta és l'excusa per parlar d'ell–, són escrits en un període força productiu, quantitativament parlant, i representen un aprenentatge

43. Com es pot veure en aquesta anècdota que explica sobre la seva companya de feina: «Dolors Sadurní, en una de les nostres converses de franca amistat, trobant-se ella congeniant amb mi en tractar dels ideals que guiaven el nostre pas pel món, s'havia permès la indiscreció de dir-me, tot movent la testa i estirant-se la cabellera: "Nosaltres ens hem conegut massa tard!" [...] El que es podia assegurar, sense gens de perill d'enganyar-se, era que Dolors Sadurní no hauria pogut servir per a bona mestressa de casa» (Vidal, 1972: 67).

44. O. SALTOR, «La vida como ensayo», *Diario de Barcelona* (16-V-1972), p. 4; J. VENTALLÓ, «*El convencionalisme de la vida*, de Plàcid Vidal», *La Vanguardia Española* (17-VIII-1972), p. 37; G.-J. GRAELLS, «La recuperació de dos noms: Josep Aladern i Plàcid Vidal», *Serra d'Or*, núm. 169 (15-X-1973), p. 62; R. VINYES, «Els marxistes en la cultura nacional», *Recerques: història, economia, cultura*, núm. 14, 1983, p. 139-164.

–i un tempteig– pel que fa a la incursió en el gènere. A *L'assaig de la vida* i a *El convencionalisme de la vida* l'autor parla directament de si mateix en relació amb l'altra gent; l'actitud narrativa del memorialista ha canviat: aquí és ell el nucli del relat, mentre que a *Els singulars anecdòtics* ho eren els seus companys; a més a més, Vidal ha entès el valor documental que pot aportar i sap que és una manera de deixar constància del seu pas per la vida i, sobretot, per la literatura. Ultra el valor testimonial, aquestes dues obres són una font imprescindible per traçar la biografia del seu autor –amb els daltabaixos emocionals que el caracteritzaren– i, òbviament, per resseguir-ne la producció literària –de qualitat desigual–, amb més raó si tenim en compte la poca documentació personal que se'n conserva.⁴⁵

Plàcid Vidal, convençut que ha fet una bona opció dedicant-se a la literatura del jo, deixa constància, amb unes significatives paraules, que coneix aquest terreny literari: «aspiro a la virtut d'exposar un bell nombre de documents comprovats o comprovables, però no pretenc esdevenir autor de la primera crònica completament exacta» (Vidal, 1934: 9).⁴⁶ A més, l'escriptor es reivindica subtilment a si mateix en al·ludir als que anomena homes interessants: homes discrets i incansables –malgrat els entrebancs i les decepcions– la tasca literària dels quals ha consistit a subratllar –i, d'alguna manera, a immortalitzar– els mèrits d'aquells artistes que altrament haurien caigut en l'oblit.⁴⁷ Ell insinua que també necessita qui divulgui i valori *a posteriori* la seva obra, més enllà de la ressenya immediata a la publicació (Vidal, 1925: 277).

Amb l'aforisme «La millor sort ens fóra poder fer de l'obra la vida» (Vidal, 1925: 50), Plàcid Vidal sintetitza la idea que el va guiar pel camí de la literatura; primer ho va intentar amb el teatre i amb la poesia, després es va endinsar en l'autoficció narrativa, sense èxit, fins que, al capdavant, va intuir –i encertar– que seria la literatura del jo el gènere que li permetria entremesclar obra i vida i que, a més, podria aportar-li un reconeixement en la història de la literatura. Des de mitjan dècada de 1960 i fins a l'actualitat, els seus llibres de siluetes i de memòries són referits bibliogràficament en molts articles i estudis sobre literatura catalana que tenen com a context els últims anys del segle XIX i les primeres dècades del segle XX⁴⁸ fins abans de l'esclat de la Guerra Civil.

45. El llegat de M. Eugènia Vidal (CEA) i correspondència esparsa en diversos fons personals.

46. A *El convencionalisme...* agraeix els estímuls que havia rebut d'alguns crítics: «Bé havia de creure novament en aquella virtut meua, quan el propi Joan Estelrich em tenia fixat amb motiu de la publicació d'*Els singulars anecdòtics*, i quan Manuel de Montoliu m'esperonava invitant-me a continuar la literatura biogràfica» (Vidal, 1972: 160).

47. «Moltes figures literàries [...] ens atrauen l'atenció perquè el talent de l'escriptor o de l'intendent ha sabut fer valdre la virtut d'aquella persona, engrandint la força moral que ella posseïa en el món» (Vidal, 1925: 277).

48. Articles i estudis duts a terme per Leandre Amigó, Pere Anguera, Jaume Aulet, M. Montserrat Bech i Camps, Artur Bladé i Desumvila, Josep Camps i Arbós, Joaquim Capdevila, Jordi Castellanos, Joan Cavallé, Montserrat Corretger, Jordi Ginebra, Guillem-Jordi Graells, Josep Iglésies, Joan-Lluís Marfany, Ponç Puigdevall, Octavi Saltor, Marisa Siguan, Magí Sunyer, Rafael Tasis, Ricard Vinyes, entre molts d'altres noms. Vegeu Masdéu (2016).

Bibliografia

J. CAVALLÉ, 1984: «Convencionalisme», *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, núm. 27 (juliol-setembre), p. 5-8.

J. CAVALLÉ; J.M. GIRONA; M. SUNYER, 1981: «Entrevista amb M. Eugènia Vidal», *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, núm. 14, abril-juny, p. 4-9.

P. COROMINES, 1975: *Diaris i records. III: La República i la Guerra Civil*, Barcelona: Curial.

J. M. GIRONA I COMPTE, 1981: «Plàcid Vidal assaja la vida», *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, núm. 14, abril-juny, p. 10-13.

G.-J. GRAELLS, 1973: «La recuperació de dos noms: Josep Aladern i Plàcid Vidal», *Serra d'Or*, octubre, p. 62.

F. GRAS I ELIAS, 1909-1913: *Siluetes de escriptors catalans del segle XIX*, Barcelona: Biblioteca popular de L'Avenç.

D. GUANSÉ, 1925: «Cròniques catalanes», *Revista de Catalunya*, núm. 18 (desembre), p. 617-618.

J. IGLÉSIES, 1969: «La part inèdita de les memòries de Plàcid Vidal», *Revista del Centre de Lectura de Reus*, núm. 203 (juliol), p. 722-724.

F. MASDÉU, 2013: «*Els singulars anecdòtics* de Plàcid Vidal: plurals i categòrics», (TFM UB-UAB,), RECERCAT: <http://hdl.handle.net/2072/221968>.

F. MASDÉU, 2015: «Plàcid Vidal i *Els singulars anecdòtics*: en record dels “sacerdots de l'ideal”», dins J. ESPINÓS; A. MAESTRE; I. MARCILLAS (eds.): *La biografia a examen*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p.75-88.

F. MASDÉU, 2016: *Plàcid Vidal: memorialista singular d'obra viscuda* (UB) <http://www.tdx.cat/>

T. MUÑOZ LLORET, 1992-1993: «Entrevistes de Mercè Rodoreda a *Clarisme* (1933-1934)», *Llengua & Literatura*, núm. 5, p. 495-573.

J. MURGADES, 1974: «Sobre memòries i dietaris: intent de caracterització d'un gènere», *Els Marges*, núm. 1, p. 114-118.

M. RODOREDA, 1934: «Parlant amb Plàcid Vidal», *Clarisme*, núm. 32, (26-V), p. 1.

A. R.[OVIRA] V.[IRGILI], 1926: «Per la normalitat de la nostra literatura», *Revista de Catalunya*, núm. 20 (febrer), p. 234-235.

O. SALTOR, 1972: «La vida como ensayo», *Diario de Barcelona* (16-V), p. 4.

M. SUNYER, 1984: *Els marginats socials en la literatura del grup Modernista de Reus*, Reus: Edicions Rosa de Reus.

R. TISIS, 1965: *Història d'una penya literària (Penya de l'Hostal del Sol)*, Barcelona: Edició de l'autor.

Tribut d'homenatge a la memòria de l'artista Hortensi Güell, Reus: Tip. Carreras y Vila, 1913.

M. de UNAMUNO, 1970: *Obras completas. VIII: Autobiografía y recuerdos personales*, Madrid: Escelicer.

- J. V.[ENTALLÓ], 1972: «Libro catalán», *La Vanguardia española* (17-VIII), p. 37.
- P. VIDAL, 1905: «Sobre la mort d'en Güell i Mercader», *Patria Nova*, núm. 28 (1-X), p. 223.
- P. VIDAL, 1906: «Giuseppe Parodi», *Catalonia*, núm. 4 (18-VIII-), p. 4.
- P. VIDAL, 1906: «Antón Isern», *Catalonia*, núm. 10 (29-IX), p. 3-4.
- P. VIDAL, 1906: «Jaume Pahissa», *Catalonia*, núm. 17 (18-XI), p. 1-2.
- P. VIDAL, 1917: «El noi Aranyó», «El llaç de la família», «La reapareguda», «Les anècdotes», «Convalescència», Barcelona, «La Novel·la Nova», núm. 31 (7-XII).
- P. VIDAL, 1920: *Els Singulars Anecdòtics*, Barcelona: J. Horta, impressor.
- P. VIDAL, 1925: *Els singulars anecdòtics. Editats per segona vegada i seguits d'una nova sèrie*, Barcelona: Joaquim Horta.
- P. VIDAL, 1934: *L'assaig de la vida*, Barcelona: Edicions Estel.
- P. VIDAL, 1972: *El convencionalisme de la vida*, Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana.
- P. VIDAL, 1984: *El convencionalisme de la vida (part inèdita)*, *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, núm. 27, juliol-setembre, a cura de Joan Cavallé.
- M. E. VIDAL GÜELL, 1978: «Adriana i Maria-Eugènia», *Butlletí del Centre d'Estudis Alcoverencs*, núm. 4 (octubre-desembre), p. 10-11.
- R. VINYES, 1983: «Els marxistes en la cultura nacional», *Recerques: història, economia, cultura*, núm. 14, p. 152.